

Белуга Ю. М., старший викладач,
Радченко Я. М., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Питання правового регулювання майнових відносин у сім'ї і насамперед у шлюбі, що є основою сімейного союзу, завжди актуальні. Розвиток суспільства є безперервним, а отже, не можуть залишатися незмінними погляди на права та обов'язки подружжя. Одним із найбільш важливих аспектів майнових відносин подружжя є відносини власності подружжя.

Майнові відносини подружжя — це складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо володіння, користування й розпорядження майном, тому правові норми визначають основні параметри поведінки подружжя в майновій сфері: 1) закріплює, яке майно знаходиться у власності подружжя або кожного з них 2) визначає обсяг прав та обов'язків подружжя щодо цього майна, умов їх реалізації 3) порядок набуття та відчуження майна 4) відповідальність подружжя за спільними або особистими зобов'язаннями 5) надання взаємного утримання (аліментування) тощо [1, с. 32].

Майнові відносини подружжя регулюються нормами сімейного та цивільного права України, а також договорами, які подружжя укладає між собою. Майнові правовідносини подружжя є дуже різноманітними, тому вони можуть бути класифіковані за різними ознаками.

Проблематика правового регулювання полягає в тому, що відносини співвласників, в тому числі і відносини подружжя, можна поділити на дві групи:

1) відносини всіх співвласників з третіми особами (абсолютні відносини). Відповідно, право власності є непорушним. Ніхто не може бути протиправно позбавлений цього права чи обмежений у його здійсненні. Особа може бути позбавлена права власності або обмежена у його здійсненні лише у випадках і в порядку, встановлених законом. Примусове відчуження об'єктів права власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умов попереднього та повного відшкодування їх вартості, крім випадків, встановлених частиною другою статті 353 ЦК.

2) відносини між самими співвласниками з приводу належного їм майна (відносні відносини) [2, с. 478]. Право спільної часткової власності здійснюється співвласниками за їхньою згодою. Співвласники можуть домовитися про порядок володіння та користування майном, що є їхньою

спільною частковою власністю. Кожен із співвласників має право на надання йому у володіння та користування тієї частини спільного майна в натурі, яка відповідає його частці у праві спільної часткової власності.

Подружжя може бути суб'єктом майнових відносин, у тому числі - відносин власності, як на загальних цивілістичних засадах, так і на підставі спеціальних умов, спричинених фактом перебування їх у шлюбі. При цьому найбільш істотно виявляються особливості тих майнових відносин подружжя, які складаються між ними (внутрішні відносини). Ці особливості визначаються переважно нормами сімейного законодавства, а зовнішні (відносини подружжя з третіми особами) - переважно нормами цивільного законодавства. Таким чином, правове регулювання майнових відносин подружжя ускладнене і переобтяжене характером особистих стосунків між чоловіком і дружиною, що, в свою чергу, і вимагає окремого глибокого їх дослідження та свідчить про дуалізм даного наукового дослідження.

Провідне місце в системі майнових відносин подружжя звичайно ж належить їх праву власності на майно, набуте спільно чи роздільно в період спільного шлюбного життя.

Правову природу відносин власності та інших майнових відносин подружжя дуже важко визначити однозначно в контексті їх галузевої приналежності. Так, у сімейно-правовій науці радянського періоду поступово утвердилася думка про сімейне право як самостійну галузь права [3, с. 91]. Однак з переходом України до ринкових реформ та побудови нової адекватної правової системи розпочалися процеси нівелювання юридичних підстав для такої наукової концепції. Такий підхід відповідає тенденціям багатьох країн світу, в яких сімейне законодавство включається в систему цивільного законодавства. І все ж навіть за таких обставин правове регулювання шлюбно-сімейних відносин, в тому числі щодо майна подружжя, не може втратити ознак, обумовлених лише фактом перебування чоловіка і жінки у шлюбі. Якщо ж такі особи не перебувають у шлюбі, то на придбане ними майно поширюються загальні норми цивільного законодавства. У зв'язку з цим в юридичній літературі зверталася увага на необхідність виокремлення випадків участі подружжя у правовідносинах як звичайних суб'єктів цивільного права.

Вступ чоловіка і жінки в шлюб певною мірою змінює їх правовий статус, призводить до утворення сім'ї, в якій виникають особливі стосунки особистого характеру, які мають враховуватися також у сфері майнових відносин. Тому законодавством, зокрема шлюбно-сімейним, встановлюється для подружжя спеціальний правовий режим щодо набутого в шлюбі майна. При цьому не можна не зазначити, що такий правовий режим передбачає встановлення для подружжя також певних обмежень,

особливо стосовно відчуження їх спільного майна, здійснення щодо нього інших правомочностей, що обумовлено специфікою шлюбно-сімейного статусу подружжя. Ці та інші особливості майнових та особистих відносин між подружжям врешті і зумовлюють необхідність встановлення спеціального правового режиму їх майна та здійснення ними щодо цього майна правомочностей.

Література

1. Оніщенко О. В. Сімейне право: Навч. посіб. / О. В. Оніщенко. – К.: Вид-во Національного авіаційного університету «НАУ-друк», 2009. – 96 с.
2. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Ч. 1. – 692 с.
3. Сімейне право України: Підручник / За ред. В. С. Гопанчука. – К.: Істина, 2003. – 304 с.

УДК 347.61.64

Белуга Ю. М., старший викладач,
Шевченко Т. М., студент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ПОДРУЖЖЯ

Серед комплексу загальних правових питань у контексті вдосконалення соціальної політики України важливим є з'ясування природи «права спільної сумісної власності подружжя». Це зумовлює необхідність аналізу законодавчих норм для виявлення неузгодженостей між спільною й частковою спільною власністю, тому що це має велике значення для правильного і однозначного застосування Сімейного кодексу України. Питання спільної сумісної власності досліджували такі науковці, як Жилінкова І., Гриняк А., Борисова В., Баранова Л., Ромовська З., Новахатська Я. Однак правозастосовна практика виявила цілий комплекс питань, які в подальшому необхідно врегулювати.

Спільне володіння є специфічним правовим явищем, що характеризується множинністю суб'єктів стосовно об'єкта власності. Окрім законодавчо визначених випадків, Сімейний кодекс України встановив принцип спільності придбаного в період шлюбу майна.

Згідно зі ст. 60 СКУ, майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на правах спільної сумісної власності незалежно від того, чи мав один із них самостійний заробіток (дохід) [1, с. 284]. Тому поняття спільності не поширюється на майно, придбане до шлюбу або після його розриву.